

Laaja hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

Sisältö

Johdanto	3
Kuntastrategia ja hyvinvointisuunnitelma	5
Hyvinvointisuunnitelman laadinta	7
Lakisääteiset suunnitelmat osana hyvinvointisuunnitelma	9
Laajan hyvinvointisuunnitelma tavoitteet ja toimenpiteet	12

Johdanto

Johdanto

Hyvinvointisuunnitelmassa 2026–2029 linjataan valtuustokauden hyvinvointityön painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet.

HYTE-kerroin on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää ja kannustaa kuntia edistämään asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä ennaltaehkäisevästi. Se perustuu kunnan hyvinvointityön rakenteisiin, poikkihallinnolliseen yhteistyöhön, hyvinvointitiedolla johtamiseen sekä väestön hyvinvointia kuvaaviin keskeisiin indikaattoreihin.

Sodankylän laaja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 tukee HYTE-kertoimen vahvistumista kokonaisvaltaisesti. Suunnitelman painopisteet (mm. mielen hyvinvointi, elintavat, arjen turvallisuus, ehkäisevä päihdetyö ja osallisuus) kohdistuvat suoraan HYTE-kertoimen sisältöalueisiin ja nousevat hyvinvointitiedossa tunnistetuista tarpeista. Suunnitelma vahvistaa ennaltaehkäiseviä rakenteita, matalan kynnyksen toimintaa ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä hyödyntää systemaattisesti hyvinvointitietoa päätöksenteossa ja seurannassa.

Hyvinvointisuunnitelma toimii keskeisenä välineenä, jolla Sodankylän kunta edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä ja samalla vahvistaa HYTE-kertoimen muodostumista valtuustokaudella 2026–2029.

Kuntastrategia ja hyvinvointisuunnitelma

Kuntastrategia ja hyvinvointisuunnitelma

Painopisteet kytkeytyvät kunnan strategian neljään polkuun – työn, asumisen, yhteisöllisyyden ja ympäristön polkuun – ja tukevat strategian tavoitetta: Sodankylässä on hyvä kasvaa, elää, työskennellä ja harrastaa.

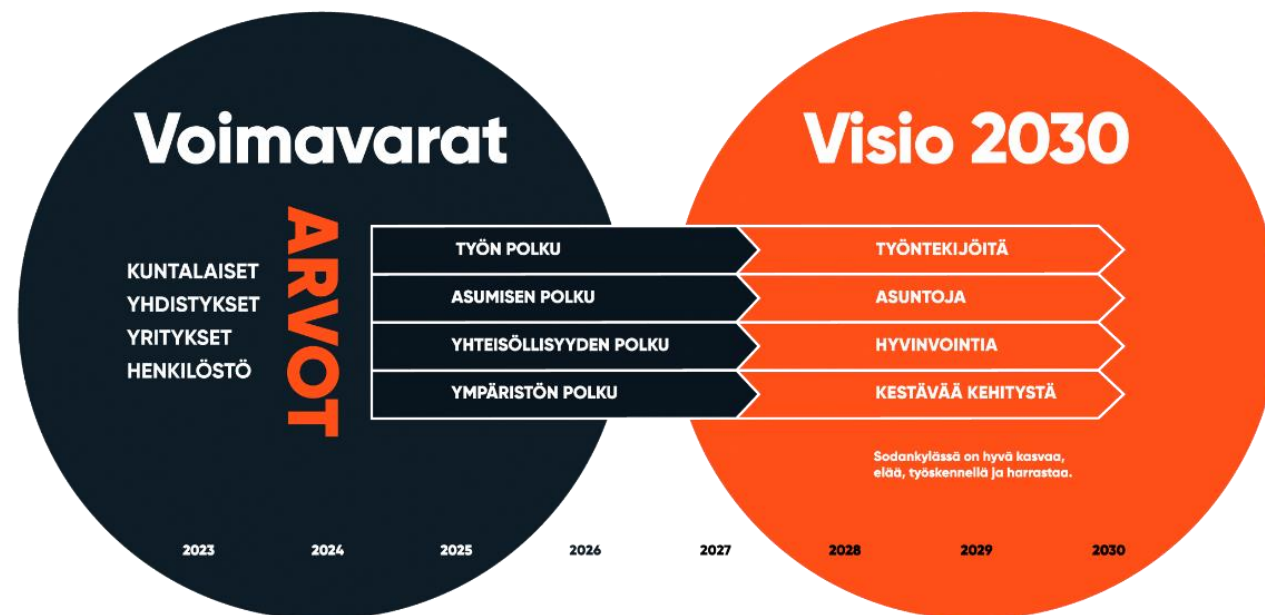
Työn polku: Mielen hyvinvointi ja ehkäisevä päihdetyö vahvistavat työelämän ja yhteisöjen toimintakykyä. Terveystta edistävät elintavat vähentävät sairauspoissaoloja.

Asumisen polku: Liikuntamahdollisuudet ja asumisen sijainti voivat lisätä arjen aktiivisuutta ja tukea ylipainon ehkäisyä. Turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö edistää mielen hyvinvointia. Yhteisöllinen asuminen ehkäisee yksinäisyyttä ja mielenterveyden haasteita.

Yhteisöllisyyden polku: Yhteisöllisyys tukee mielen hyvinvointia ja lisää turvallisuutta arjessa ja toimii päihteiden käytöltä suojaavana tekijänä.

Ympäristön polku: Luonto tarjoaa rauhoittumisen ja palautumisen paikkoja, mikä edistää mielen hyvinvointia. Rakennettu ympäristö voi kannustaa liikkumiseen. Turvalliset, esteettömät ja houkuttelevat vapaa-ajan ympäristöt vahvistavat arjen turvallisuutta.

Yhteistyörakenteiden kehittäminen varmistaa, että hyvinvointityö on vaikuttavaa ja strategian mukaista.

Hyvinvointisuunnitelman laadinta

Hyvinvointisuunnitelman laadinta

Hyvinvointisuunnitelma perustuu hyvinvointikertomuksessa 2022-25 koottuun indikaattori- ja kyselytietoon. Suunnitelman toimenpiteitä on suunniteltu kunnan hyvinvointifoorumin kahdessa työpajassa keväällä ja syksyllä 2025. Syyskuussa 2025 kuntalaisia osallistettiin hyvinvointipuun muodossa. Hyvinvointipuu löytyi syyskuun aikana kirjastosta, K-Market Sodankylästä, Tähtikunnan koululta sekä Hyvinvointikeskus Sopukasta. Kuntalaisten saivat kirjata hyvinvointipuun lehdille vastauksia kysymykseen "*Mitä Sodankylän kunta voisi tehdä, jotta minä voisin paremmin?*". Syksyllä 2025 kielikahvilassa kuultiin maahanmuuttajia. Järjestöjä on kuultu kyselyllä sekä yhdistysillassa syksyllä 2025. Ikäihmisille järjestettiin työpaja keväällä 2025. Peruskoulun oppilaita on kuultu kiusaamiseen ja turvallisuuteen liittyen OTU-hankkeessa keväällä 2026.

Suunnitelmaa on käsitelty vammaisneuvostossa, vanhusneuvostossa ja nuorisovaltuustossa loppuvuodesta 2025 ja alkuvuodesta 2026. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnan yhteydessä suunnitelman laadintaan osallistettiin lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivia ammattilaisia, huoltajia ja varhaiskasvatusikäisiä lapsia.

Ennen toimielinkäsittelyä suunnitelma on toimitettu lausunnoille Lapin hyvinvointialueelle, kunnan neuvostoille ja nuorisovaltuustolle. Saamelaiskäräjien kanssa on käyty saamelaiskäräjälain mukaiset 9§:n neuvottelut **pvm**. Lisäksi suunnitelma on ollut kommentoitavana kaikille kiinnostuneille 2.3.–13.4. välisenä aikana.

Lakisääteiset suunnitelmat osana hyvinvointisuunnitelmaa

Lakisääteiset suunnitelmat osana hyvinvointisuunnitelmaa

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lastensuojelulain (417/2007) mukainen asiakirja, jolla ohjataan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtävää yhteistä työtä Sodankylässä. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 24.10.2024 Sodankylän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosille 2025–2028. Lisäksi kunnassa on voimassa oleva **tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2025–2027** sekä **esteettömyyssuunnitelma**.

Lain mukaan (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista, 980/2012) kunnan on laadittava **suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn tukemiseksi**. Suunnitelmassa tulee huomioida ennaltaehkäisevät toimet, palvelujen riittävyys ja laatu sekä yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Suunnitelma on päivitettävä valtuustokausittain ja sen toteutumista on seurattava.

Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), jonka mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päävastuu ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä on kunnalla, mutta ehkäisevää päihdetyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueiden, yhdistysten ja järjestöjen, yritysten, poliisien sekä muiden valtion viranomaisten kanssa.

Päihteiden ja rahapelaamisen aiheuttamat haitat eivät kosketa ainoastaan käyttäjää itseään, vaan vaikuttavat myös läheisiin, muihin ihmisiin ja koko yhteiskuntaan. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ehkäistä ja vähentää rahapelaamisesta sekä alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden, huumeiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Lisäksi tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä päihteistä ja niihin liittyvistä ilmiöistä.

Kunnan **turvallisuussuunnitelma** ei ole lakisääteinen asiakirja, mutta se tukee kunnan lakisääteistä tehtävää edistää asukkaidensa hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Turvallisuussuunnitelma keskittyy arjen turvallisuuden ja ennaltaehkäisevän turvallisuustyön kehittämiseen osana hyvinvoinnin edistämistä. Turvallisuussuunnitelmaa täydentävät lakisääteinen kunnan valmiussuunnitelma sekä kiinteistökohtaiset pelastussuunnitelmat.

Yhteenveto hyvinvointiin linkittyvistä suunnitelmista

Suunnitelma	Viimeisin	Lakisääteisyys
Laaja hyvinvointikertomus	2022-2025	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29.6.2021/612
Laaja hyvinvointisuunnitelma	2026-2029	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29.6.2021/612
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2025-2028	Lakilastensuojelulain muuttamisesta 610/2022
Opiskeluhuollon käsikirja	2026	Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022
Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi	Sisältyy laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2026-2029	Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980
Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma	2025-2027	Yhdenvertaisuuslaki. 1325/2014 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609
Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Sisältyy laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2026-2029	Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 24.4.2015/523
Kotouttamisohjelma	2025-2028	Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 . Ei asiakirjavaadetta, palvelut kuvattuna esim. hyvinvointikertomuksessa tai kotisivuilla.
Turvallisuussuunnitelma	Sisältyy laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2026-2029	Vapaaehtoinen
Esteettömyyssuunnitelma	2025	Vapaaehtoinen
Liikuntasuunnitelma	Valmisteilla	Vapaaehtoinen

Laajan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet

Toimenpiteiden arviointi

Toimenpiteiden toteutumista arvioidaan kunkin toimenpiteen kohdalle merkityllä toimenpidemittarilla sekä hyvinvointivaikutuksia painopistekohtaisilla mittareilla, joita on 1–3 per painopiste. Nämä mittarit ovat hyte-kertoimeen liittyviä indikaattoreita, väestötason indikaattoreita tai olemassa olevia kyselyitä.

Mielen hyvinvointi	• Yksinäisyyden kokeminen (%) väestöstä (hyvinvointikysely, Kouluterveyskysely). • Mielen hyvinvoinnin keskeiset indikaattorit (Kouluterveyskysely)
Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat	• Ylipaino, % (kouluterveyskysely) • Riittämätön liikunta / arjessa vähän liikkuvat, % (kouluterveyskysely, hyvinvointikysely) • Sairastuvuusindeksi (ikävakioitu)
Arjen turvallisuus	• Kokee arjen turvallisiksi (hyvinvointikysely) • 65+ lonkkamurtumat / 1000 asukasta (HYTE-kerroin indikaattori) • Syrjinnän ja kiusaamisen kokemukset (kouluterveyskysely)
Ehkäisevä päihdetyö	• Nikotiinituotteiden (tupakka/nuuska/sähkösavuke) käyttö (kouluterveyskysely) • Alkoholin käyttö (Hyvinvointikysely)
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden yhteistyörakenteet	• HYTE-kertoimen kehitys

Laajan hyvinvointisuunnitelma

Seuraavaksi esitetään tavoitteet ja toimenpiteet painopistealueittain.

Toimenpiteen perässä suluissa linkitys muihin kunnan suunnitelmiin

- LNH = Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- TAY = Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- EST = Esteettömyyssuunnitelma

Laphan ja Lapin kuntien kanssa yhdessä sovitut toimenpiteet on merkitty tähdellä *

Mielen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Kehitetään matalankynnyksen tukea monialaisesti	1. Mahdollistetaan kohtaamispaikkoja eri kohderyhmille*. 2. Hyvinvointilähete toiminnan kehittäminen ja palvelusta viestiminen. 3. Pilotoidaan hyvän mielen kunta – työkalupakin toimintamalleja [LNH]. 4. Etsivä nuorisotyö auttaa tukea tarvitsevia nuoria palveluihin ja kulkee nuoren rinnalla. Toiminta jatkunut yli 15 vuotta. 5. Etsivän nuorisotyön inklusiivinen työote tukea tarvitseville nuorille, laiteongelmaisten nuorten ja heidän perheiden tukeminen [LNH].	1. Kunta, Sompion kirjasto ja muut kunnan toimijat 2. Järjestökeskus Kitinen, hyvinvointikoordinaattori 3. Hyvinvointikoordinaattori 4. Etsivä nuorisotyö 5. Etsivä nuorisotyö	1. Kuvaus kohtaamispaikoista. 2. Toteutunut, kyllä/ei 3. Pilotoidut sekä käyttöönotetut toimintamallit. 4. LNH:n mittarit 5. LNH:n mittarit
Edistetään digitaalista hyvinvointia	1. Tarjotaan digitukea kirjastolla, järjestötiloissa tai kohtaamispaikalla. 2. Viestitään kansallisista suosituksista koskien lasten ja nuorten digitaalisten laitteiden käyttöä vapaa-ajalla*.	1. Kunta, Järjestökeskus 2. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut	1. Digitukea saaneiden henkilöiden määrä. Palaute. 2. Viestitty, kyllä/ei.
Kulttuurihyvinvointi edistää hyvinvointia	1. Selvitetään mahdollisuutta tuoda kulttuuria/ympäristötaidetta kävelyreiteille. 2. Lukutaitohankkeessa kartoitetaan lukutaidon tila ja kehittämistarpeet lukutaitostrategian valmistelun pohjaksi.	1. Kulttuuri-hyvinvointitiimi 2. Sompion kirjasto	1. Selvitetty. Jatkotoimet. 2. Toimintaympäristön kartoitus toteutettu ja Kehittämistarpeet tunnistettu.

Mielen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Edistetään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä	- Järjestetään matalan kynnyksen maksuttomia tapahtumia vuosittain huomioiden eri kohderyhmät*. - Kunnan tilaisuuksiin osallistuminen saavutettavaa ja esteetöntä: viestintä, ilmoittautuminen, saapuminen, tilat, osallistuminen [EST]. - Harrastus-/järjestö- /vapaaehtoistoiminnan kokoaminen yhteen helposti löydettävään paikkaan. - Tuotetaan Kylälaakson asukkaille yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävää toimintaa. - Ikäihmisten virkistyspäivä vanhustenviikolla. - Tuotetaan kulttuuritapahtumia kylille. - Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen päätöksenteossa [TAY]. - Työrauhaa tukevat toimenpiteet kouluissa [TAY]. - Kehitetään etsivää vanhustyötä yhteistyössä. - Etsivä nuorisotyö ohjaa tukea tarvitsevia nuoria palveluihin ja on tarvittaessa nuoren mukana pitkäjänteisesti (LNH).	- Kunta, Sompion kirjasto ja muut kunnan toimijat - Kunta - Järjestökeskus Kitinen, kunta - Hyvinvointikoordinaattori - Hyvinvointipalvelut - Kulttuuri-hyvinvointitiimi - Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut - Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut - Hyvinvointipalvelut, järjestökeskus ja muut toimijat - Etsivä nuorisotyö	- Tapahtumien määrä/vuosi - Esteettömyyssuunnitelman toimenpiteet. - Koottu, kyllä/ei. - Kuvaus toiminnasta. Palaute. - Toteutettu, kyllä/ei. - Tapahtumien määrä. - Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman mittarit - Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman mittarit - Yhteistyöhön osallistuvien tahojen määrä (kpl) Etsivän vanhustyön toimintamallin jatkosta sovittu, kyllä/ei. - Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mittarit
Vahvistetaan lasten ja nuorten parissa toimivien aikuisten mielenterveysosamista	- Ammattilaisten koulutus (Mielenterveyden ensiapu, Nuoren mielen ensiapu) [LNH]. - Yhdenvertaisuuskoulutus koulujen henkilöstölle [TAY]. - Kannustetaan seuroja ja harrastustoimijoita hyödyntämään Nuori mieli -kokonaisuuksia.	- Varhaiskasvatus, koulut ja 2. aste, nuorisotyö - Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut, koulutuksen vastuualue - Hyvinvointipalvelut	- LNH:n mittarit - TAY-suunnitelman mittarit - Hyödyntävien seurojen ja harrastustoimijoiden määrä (kpl)

Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Edistetään terveellisiä ruokailu- ja liikkumistottumuksia	1. Järjestetään eri kohderyhmät huomioivaa ohjattua liikuntatoimintaa*. 2. Liikkuva koulu ja move -hankkeessa kehitetyt toimintamallit juurrutetaan osaksi varhaiskasvatuksen ja koulujen arkea. 3. Hyvinvoinnin vuosikello käyttö kouluissa [LNH]. 4. Ruokakasvatuksen kehittäminen Nykytila.fi-työkalun avulla [LNH]. 5. Laaditaan liikuntasuunnitelma, joka huomioi eri käyttäjäryhmät [TAY].	1. Liikuntapalvelut 2. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 3. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 4. Koulut, varhaiskasvatus, Pohjois-Lapin ruoka 5. Hyvinvointipalvelut	1. Kävijöiden ja ohjatun liikuntatoiminnan määrä. 2. Toimintamalleja toteuttavien yksiköiden määrä. 3. Luokka-asteet, joilla käytössä 4. Kehitetty, kyllä/ei. 5. Suunnitelma tehty, kyllä/ei.
Ohjataan terveellisiin valintoihin saavutettavan hyvinvointiviestinnän keinoin.	1. Laaditaan yhteinen hytetu-viestinnän vuosikello, joka koskee kaikkia ikäryhmiä*. 2. Viestitään palveluista, tapahtumista ja harrastusmahdollisuuksista saavutettavasti ja monikielisesti eri viestintäkanavissa. 3. Toteutetaan terveellisiin elintapoihin ohjaavia tietoisuuksia, tapahtumia ja kampanjoita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. 4. Mainostetaan Lapin hyvinvointialueen Hyvinvointia arkeesi -sivustoa. Sivusto kokoaa hyvinvointia, terveyttä ja arjen toimintakykyä tukevia sisältöjä, palveluja ja omahoidon työkaluja.	1. Hyvinvointialueen ja kuntien hytetu-vastuuhenkilöt 2. Hyvinvointipalvelut, viestintä 3. Hyvinvointipalvelut, So mpion kirjasto 4. Hyvinvointipalvelut	1. Vuosikello laadittu. Viestintäkampanjat toteutettu. 2. Toteutunut, kyllä/ei. 3. Toteutettujen tietoisuuksien, tapahtumien ja kampanjoiden määrä (kpl) 4. Toteutunut, kyllä/ei

Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Kehitetään elintapaohjauksen toimintamalleja ja palveluketjuja	1. Laajennetaan Lapin hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnalla toimiva elintapaohjauksen toimintamalli koko Lappiin.* 2. Vahvistetaan Neuvokas perhe -toimintamallin juurtumista osaksi perheiden hyvinvointia tukevaa toimintaa säännöllisten työpajojen avulla.	1. Lapin hyvinvointialue, hyvinvointipalvelut 2. Perhekeskuksen ydinryhmä	1. Elintapaohjeuksen malli käytössä 2. Työpajojen ja osallistujien määrä/yksikkö
Edistetään työkykyä	Kehitetään ja pilotoidaan Laphalla Lapin malli kognitiivista ja fyysistä hyvinvointia edistävästä työ- ja kokouskäytännöistä. Kunnissa otetaan hyväksi koetut mallit käyttöön soveltuvin osin. Kannustetaan Lapin muita työnantajia ottamaan mallit käyttöön.*	Lapin hyvinvointialue, kunta	Mallit otettu soveltuvin osin käyttöön kunnassa.
Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen	1. Kehitetään kotoutuja-asiakkaille suunnattua ohjausta ja neuvontaa osana kunnan hyvinvointia edistäviä palveluja. 2. Ohjataan kotoutuja-asiakkaita vapaa-ajan, liikunnan ja yhdistystoiminnan pariin osana kotoutumista ja hyvinvoinnin edistämistä. 3. Järjestetään maahanmuuttajille infotilaisuus eri viranomaisten palveluista arjen turvallisuuden ja palvelujärjestelmän tuntemuksen vahvistamiseksi.	1. Hyvinvointipalvelut 2. Hyvinvointipalvelut 3. Hyvinvointipalvelut	1. Kehitetty, kyllä/ei. 2. Asiakasmäärä 3. Järjestetty, kyllä/ei.

Arjen turvallisuus

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Turvallinen ja esteetön elinympäristö	1. Tuetaan kyläyhdistyksiä kyläturvallisuussuunnitelmien laatimisessa. 2. Liikenneturvallisuuteen liittyviä tapahtumia/kampanjoita eri ikäryhmät huomioiden. 3. Julkisen liikenteen kehittämissuunnitelma [TAY]. 4. Esteettömyyden parantaminen (liikkuminen, talvikunnossapito, luontokohteet) [TAY, EST]. 5. Kirjaston kehittäminen turvallisena ja yhteisöllisenä kohtaamispaikkana. 6. Osallistutaan OTU -oikeus turvallisuuteen hankkeen toimintaa. 7. Väkivallan tunnistamisen koulutukset (esim. Barnhus) [LNH].	1. Kunnan hallintopäällikkö 2. Liikenneturvallisuustyöryhmä 3. Elinvoimapalvelut 4. Yhdyskuntatekniikka + tekninen + hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 5. Sompion kirjasto 6. Perusopetus, varhaiskasvatus, nuorisopalvelut, Lapin hyvinvointialue 7. Sivistyspalvelut	1. Valmistuneet suunnitelmat kpl 2. Tapahtumien määrä ja kohderyhmät 3. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mittarit 4. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mittarit 5. Kuvaus toimista 6. Osallistettu, kyllä/ei. 7. Järjestetty, kyllä/ei.
Turvallisuuden tunne ja osallisuus vahvistuvat	1. Viestintää liikenneturvallisuudesta HYTETU-viestintäkellon mukaisesti eri ikäryhmät huomioiden. 2. Tarjotaan kirjastossa asiakaslähtöistä neuvontaa ja opastusta luotettavan tiedon löytämiseen, digitaalisten palvelujen käyttöön ja medialukutaitoon. 3. Järjestetään maahanmuuttajille infotilaisuus viranomaisten palveluista. 4. Syrjinnän ja kiusaamisen ehkäisemisen toimintamallin päivittäminen [LNH]. 5. Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisy (Someturva-palvelu, koulutus ammattilaisille) [LNH].	1. Hyvinvointipalvelut, viestintä 2. Sompion kirjasto 3. Hyvinvointipalvelut 4. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 5. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut	1. Liikenneturvallisuusviestinnän määrä 2. Kuvaustoimista 3. Järjestetty, kyllä/ei 4. Päivitetty, kyllä/ei. 5. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mittarit

Arjen turvallisuus

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Ehkäistään tapaturmia	1. Talvikunnossapito ja liikkumisen turvallisuus [TAY, EST]. 2. Järjestetään ikääntyneiden toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää ryhmätoimintaa*. 3. Pysy pystyssä-kampanjan toteuttaminen vuosittain.	1. Tekninen + Yhdyskuntatekniikka, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 2. Hyvinvointipalvelut ja muut kunnan toimijat 3. Hyvinvointipalvelut, viestintä	1. TAY ja EST suunnitelmien mittarit 2. Ryhmätoiminnan ja osallistujien määrä 3. Toteutunut, kyllä/ei.
Tuetaan heikommassa asemassa olevia tai syrjäytymisriskissä olevia	1. Ylläpidetään ja kehitetään harrastamisen Suomen mallin mukaista maksutonta harrastustoimintaa*. 2. Kartoitetaan 18-24-vuotiaita kiinnostava tekeminen. 3. Otetaan käyttöön kaikukortti*. 4. Työrauha- ja yhdenvertaisuuskoulutukset kouluissa [TAY].	1. Hyvinvointipalvelut 2. Hyvinvointikoordinaattori, nuorisotyö 3. Kulttuuri-hyvinvointitiimi 4. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut, koulutuksen vastuualue	1. Harrastustoiminnan ja osallistujien määrä 2. Kartoitettu, jatkotoimet 3. Kaikukortti käytössä, kyllä/ei. 4. Toteutunut, kyllä/ei, osallistujamäärät

Ehkäisevä päihdetyö

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Vahvat rakenteet ehkäisevällä päihdetyöllä	1. Kunnan EPT -ryhmän perustaminen. 2. Pakka-työryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa ja sopii paikalliseen päihdetilanteeseen perustuvista Pakka-toimenpiteistä.	1. Hyvinvointipalvelut 2. Hyvinvointikoordinaattori + pakka-työryhmä.	1. Perustettu 2. Kuvaus toiminnasta
Kehitetään tietoperusteista ehkäisevää päihdetyötä	1. Päihteisiin ja rahapelaamiseen liittyviä positiivisia mielikuvia vähennetään lisäämällä tietoisuutta päihde- ja peliriskeistä suunnitelmallisen viestinnän ja kampanjoiden avulla. 2. Osallistutaan alueellisen ehkäisevän päihdetyön rakenteiden kehittämiseen, joissa seurataan päihdetilannekuvaa sekä ehkäisevän päihdetyön toimia*.	1. Hyvinvointipalvelut, Lapin hyvinvointialue 2. Hyvinvointikoordinaattori	1. Päihdeteemat huomioitu HYTETU-viestinnän vuosikellossa ja kampanjat toteutettu (kyllä/ei) 2. Alueellinen työryhmä perustettu ja toiminta käynnissä (kyllä/ei)
Vapaa-ajan ympäristö tukee päihteettömyyttä	1. Järjestöavustuksissa huomioidaan päihteettömyyden edistäminen tai käyttäjien hyvinvoinnin edistäminen.* 2. Mahdollistetaan päihteettömiä kohtaamispaikkoja eri kohderyhmille*. 3. Järjestetään matalan kynnyksen päihteettömiä tapahtumia vuosittain.*	1. Hyvinvointipalvelut 2. Hyvinvointipalvelut, järjestöt, Sompion kirjasto 3. Hyvinvointipalvelut, järjestöt, Sompion kirjasto	1. Huomioitu, kyllä/ ei. 2. Kuvaus kohtaamispaikoista 3. Tapahtumien määrä

Ehkäisevä päihdetyö

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Ehkäistään lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käyttöä ja varhaisia kokeiluja	1. Toteutetaan NOKKO-mallia* 2. Järjestetään vuosittain ympäristön siisteyttä edistävää toimintaa erityisesti lasten ja nuorten arkiympäristöt huomioiden.* 3. Laaditaan ja otetaan käyttöön pähteitä koskevat säännöt kouluissa, oppilaitoksissa ja nuorisotiloilla. Säännöt on tiloissa nähtävillä tietoisuuden lisäämiseksi*.	1. Koulunuorisotyöntekijä, hyvinvointikoordinaattori 2. Kestävän kehityksen asiantuntija, hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 3. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut	1. Asiakasmäärät 2. Järjestetty kyllä/ei. 3. Laadittu ja otettu käyttöön
Varmistetaan, että lapset ja nuoret saavat tietoa pähteiden käytön haitoista ja riskeistä ikätason mukaisesti	1. Ehkäisevän päihdetyön oppitunnit vuosittain [LNH]. 2. Suunnitellaan ja toteutetaan nuorten kanssa nuorille suunnattu kampanja [LNH]. 3. Huomioidaan digitaaliset ympäristöt (some, pelialustat, verkkoyhteisöt) osana ehkäisevää päihdetyötä ja nuorten kohtaamista.	1. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelu 2. Nuorisotyö, hyvinvointikoordinaattori 3. Hyvinvointipalvelut	Järjestetty, kyllä/ei Toteutettu, kyllä/ei Toteutunut, kyllä/ei

Ehkäisevä päihdetyö

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Edistetään ammattilaisten osaamista ehkäisevästä päihdetyöstä	1. Kuntien ammattilaisten osaamista kehitetään päihdeteemoissa sekä puheeksiottamisessa [LNH]*. 2. Päihteettömyyden huomioiminen vapaa-ajan harrastustoiminnassa mm. Seurat (mm. nikotiiniton urheilu –toimintamalli) [LNH].	1. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 2. Hyvinvointipalvelut, järjestöt, seurat 3. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut	1. Toteutunut, kyllä/ei. 2. Toteutunut, kyllä/ei. 3. Toteutunut, kyllä/ei.
Lisätään huoltajien tietoisuutta ajankohtaisista päihdeilmiöistä.	1. Tietoiskut, wilmaviestintä ja kunnan viestintä ajankohtaisista teemoista [LNH]. 2. Toteutetaan alueellisesti säännölliset päihteiden puheeksioton kampanjat. Varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja muissa kohtaamisissa hyödynnetään puheeksioton kortteja ja muita tukimateriaaleja.*	Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut	Kuvaus tehdyistä toimista.
Työikäisten päihteiden käytön vähentäminen	Hyvinvointialueella ja alueen kunnissa päivitetään päihdeohjelmat sekä lisätään päihdeohjelmien tunnettavuutta ja tiivistetään yhteistyötä työterveyshuollon kanssa.*	Henkilöstöpalvelut, hyvinvointikoordinaattori	Toteutunut, kyllä/ei
Ikäihmisten päihteiden käytön vähentäminen	Jaetaan ikääntyneille tietoa päihteiden käytön vaikutuksista ja riskirajoista sekä alkoholin ja lääkkeiden yhteisvaikutuksista esim. hyvinvointiluentojen tarjoaminen eläkeläisjärjestöille.*	Hyvinvointipalvelut	Ikääntyneiden tietoisuutta lisätty viestinnällä ja tilaisuuksilla, kyllä/ei
Huomioidaan osallisuus ja stigman purkaminen ehkäisevässä päihdetyössä	Tavoitetaan päihteitä käyttäviä aikuisia yhteisölliseen toimintaan sekä mahdollistetaan yhteisöruokailua tai ruoka-avun tarjoamista kohtaamispaikoilla.*	Kunta, järjestöt, seurakunnat	Kohtaamispaikkatoimintaa. Ruoka-apua tarjolla

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden yhteistyörakenteet

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Kehitetään yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja muiden hytetu-toimijoiden kanssa	1. Sitoudutaan aktiiviseen työskentelyyn yhteisissä Lapin hytetu-työn verkostoissa*. 2. Selkeät ja toimiva hytetu-yhdyspintakaavio, jossa vastuut ja tiedonkulku. Tästä tiedottaminen toimijoita. 3. Kunnan hyvinvointifoorumin kokoontuminen säännöllisesti 2x vuosi. 4. Syksyisin kaikille avoin lasten ja nuorten hyvinvointifoorumi [LNH]. 5. Sodankylän perhekeskuksen kehittäminen yhteistyössä [LNH]. 6. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston perustaminen (LNH). 7. Lukutaitoa vahvistavien toimenpiteiden toteuttaminen poikkihallinnollisesti. 8. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen.	1. Hyvinvointipalvelut 2. HYTETU-työryhmä 3. HYTETU-työryhmä 4. Hyvinvointikoordinaattori 5. Perhekeskuksen ydinryhmä 6. Hyvinvointipalvelut 7. Sompion kirjasto 8. Kulttuurikoordinaattori	1. Verkostoyhteistyön kyselyn tulokset 2. Kaavio olemassa ja siitä viestitty 3. Kokoontumiskerrat 4. Järjestetty, kyllä/ei 5. Kuvaus kehitystyöstä 6. Perustettu, kyllä/ei. 7. Toteutunut, kyllä/ei. 8. Laadittu, kyllä/ei.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden yhteistyörakenteet

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Edistetään hyvinvointitiedolla johtamista	1. Lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotto kaikessa lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavassa päätöksenteossa (TAY). 2. Toteutetaan hyvinvointikysely, perheiden hyvinvointikysely ja päihdetilannekysely kerran valtuustokaudessa. 3. Hyödynnetään TEAviisarin tuloksia ja HYTE-kerrointa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä ja kunnan toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.	1. Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 2. Hyvinvointikoordinaattori 3. HYTETU-työryhmä	1. Otettu käyttöön, kyllä/ei. 2. Kysely toteutettu, kyllä/ei. 3. HYTE-kerroin, TEAviisari
Hytetu-viestintä	1. Osallistutaan Lapin hyvinvointialueen ja kuntien yhteisen hytetu-viestinnän vuosikellon laadintaan. * 2. Viestitään hytetu-työstä kuntalaisille ja sidosryhmille.	1. Hyvinvointikoordinaattori 2. Hyvinvointikoordinaattori	1. Laadittu ja otettu käyttöön 2. HYTETU-viestintää toteutettu suunnitelmallisesti, kyllä/ei.

Saameväestön hyvinvoinnin edistäminen

Kunnan hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 tavoitteet ja toimenpiteet koskevat kaikkia kunnan asukkaita, myös saamelaisia. Sodankylän kunta on valmistellut Lapin hyvinvointialueen, muiden saamelaisalueen kuntien (Enontekiö, Inari ja Utsjoki) sekä Saamelaiskäräjien kanssa saamelaisväestöä koskevan toimenpidekokonaisuuden vuosille 2026–2029. Valmistelussa on hyödynnetty yhteistä tietopohjaa ja pyritty suunnittelemaan vaikuttavia sekä realistisesti toteutettavia toimenpiteitä.

Koska kunnan, hyvinvointialueen ja Saamelaiskäräjien resurssit ovat rajalliset, yhteistyö on todettu tehokkaimmaksi tavaksi saavuttaa tuloksia. Toimenpiteet on laadittu niiden toimijoiden kesken, joilla on lakisääteinen vastuu hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä.

Tällä hetkellä kunta tukee saamelaisyhdistysten toimintaa mm. avustuksin ja tarjoamalla tiloja. Kulttuurikasvatussuunnitelma (KOPS) sisältää saamenkielisille lapsille ja nuorille suunnattuja sisältöjä, ja kulttuuri- ja kirjastopalvelut tuovat saamelaiskulttuuria esiin tapahtumissa, kuten kulttuuriviikolla, saamen kielten viikolla ja saamelaisten kansallispäivänä. Kirjasto tekee myös aktiivista kielitietoisuustyötä saamen kielten näkyvyyden vahvistamiseksi.

Kunta on mukana toteuttamassa saamelaisnuorille suunnattua etänuorisotilaa Discord-alustalla, ja kunta osallistuu Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston De!2-hankkeeseen, jossa kehitetään saamenkielistä nuorisotyötä ja vapaa-ajan toimintaa yhdessä saamelaisalueen kuntien kanssa.

Sodankylässä toimii kaksi pohjoissaamenkielistä kielipesää, toinen kirkonkylällä ja toinen Vuotsossa. Saamenkielisten kielipesien kielisuunnitelma 2025–2030 ohjaa toimintaa, ja suunnitelman mukaisesti on rekrytoitu kielipolkukoordinaattori. Lisäksi kunta tekee yhteistyötä Saamelaiskäräjien kanssa yhteisen edunvalvonnan ja yhteistyörakenteiden vahvistamiseksi.

Saameväestöä koskevat HYTETU tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Kehitetään saamenkielisen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteita	Pilotoidaan kokemusperäisen tiedon kerääminen seuraavan valtuustokauden hyvinvointikertomukseen hyvinvointialueen, Saamelaiskäräjien ja saamelaisalueen kuntien yhteistyönä. *	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, Saamelaiskäräjät, saamelaisalueen kunnat.	Yhteinen kokemusperäisen tiedon kerääminen on toteutettu, kyllä/ei.
	Vahvistetaan hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 toteutusta saamelaisyhteiskunnan toimijoiden yhteistyötä. *	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, saamelaisalueen kunnat, Saamelaiskäräjät, järjestöt.	Monitoimijainen yhteistyö saamelaisväestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on toteutunut, kyllä/ei.
	Vakiinnutetaan Saamelaiskäräjien osallistuminen saamelaisväestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteeseen.*	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, Saamelaiskäräjät, saamelaisalueen kunnat.	Käyty saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu saamelaiskäräjien kanssa, kyllä/ei. Yhteistyö on vakiintunut neuvottelussa sovitulla tavalla, kyllä/ei.

Saameväestöä koskevat HYTETU tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Mittari
Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen	1. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen osalta kunnan verkkosivujen päivittäminen eri kielille (englanti, ruotsi, saame) osana laajempaa kieliuudistusta + muut kunnan verkkosivut, lomakkeet, tiedotteet, tapahtumainfo [TAY}.	Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut	Toteutunut, kyllä/ei
Saamenkielisen vapaa-aikatoiminnan vahvistaminen	1. Harrastamisen Suomen mallin osalta selvitetään saamenkielisen harrastustoiminnan järjestäminen.	Hyvinvointipalvelut	Saamenkielistä harrastustoimintaa, kyllä/ei
Saamen kielten ja saamelaiskulttuurin siirtymisen ja näkyvyyden vahvistaminen sekä niiden merkityksen tunnistaminen hyvinvoinnille	1. Vahvistetaan yhteistyötä kuntien, Saamelaiskäräjien, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kesken, esim. varhaiskasvatuksen, kielipesien, koulujen ja ikääntyneiden palveluiden kesken (esim. kielikahvilat, perhekeskustyyppinen yhteistyö, viriketoiminta).* 2. Remontin myötä kirjaston saamenkielistä kirjallisuutta lisätään.	1. Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, saamelaisalueen kunnat, Saamelaiskäräjät, järjestöt. 2. Sompion kirjasto	1. Yhteistyö kuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa alkanut (toteutuneiden yhteistyötapahtumien määrä). 2. Lisätty, kyllä/ei